

Je illo, et de Wolfelmo Coloniensi fortasse ampliorem notitiam. Quod memini me legere olim, in clariss. Baluzii Miscellan. tom. IV memoratur *Manegaudus* quidam, qui vixisse et scripsisse nonnulla videtur circa an. Ch. 1150. In schedis quoque meis mss. reperio brevem catalogum librorum nondum editorum exhibitum olim eruditissimo Holstenio, bibliothecæ postea Vaticanæ præfecto, ubi hæc habentur: « *Menegaldus* vel *Menengaldus*; Latinus historicus: *Historia ecclesiastica*. Qui plurima e Trogo Pompeio et Justino quoad profana transcripsisse videtur. Initium operis hoc est: *Assyriorum regum potentissimus olim fuit Ninus, qui bellum finitimis inferens regibus*, etc. Sequitur adnotatio. *Lucas Holstenius: Io credo che sia un Manigoldo..... auctor nullius iudicii nec pretii, quorum centuriæ reperiuntur passim in bibliothecis monasteriorum, qualis Petrus Comestor, Vincentius Bellovacensis, alique ejus farinae consarcinatores, qui cum nullum suis historiis initium reperire possent, ab exordio mundi repetebant, ut mali poetæ Trojanum bellum gemino ordiuntur ab ovo. Forte sub finem ad particularem alicujus gentis Historiam, et ad sua tempora delabatur, quæ usui esse possent ad illorum temporum cognitionem: quod de proximo, et in præsentî desperandum. At incertum mihi an ista ad Manegaldum sive Manegaudum nostrum aliqua ex parte pertineant.*

Quo tamen tempore scriptor hic floruerit, conjectura assequi non difficile possumus. Agit ille de celeberrimis Gregorii VII pontificis maximi controversiis cum Henrico IV imperatore, atque ita agit ut rem non antiquam, sed recentem, et lites ante paucos annos agitata, non obscure innuat. Carpit enim cap. 22 in Wolfelmo ejusque sociis *contentiones et dissensiones quibus vos operarii carnis maxime totis his temporibus studuistis*. Tum cap. seq. apertius de his agit, Gregorii VII causam defendens, atque inter cætera scribit: *Non defuerunt eo tempore viri magni et religiosi, quibus iniquitas tanta non placuit; hodieque supersunt in eodem regno (Teutonico) quam plurimi, qui miserante Deo nondum Baal genua curvaverunt*, etc., infra subdit: *Pudori saltem vestro sufficere poterant discreti viri in circuitu vestro constituti*, etc., *schisma vestrum libera detestatione impugnantes*. Schismate igitur adhuc sejuncti erant ab apostolica sede Germani Henrico faventes, et adhuc nulla fere civitas, ut ipse ait, *in tota Latinitate erat quæ non haberet divisum in varia studia populum, his pro Gregorii VII, jam vita functi, memoria, illis vero pro Henrico IV, ut reor, vivente pugnantis*. Addit insuper Manegaudus: *Vos ad irritandum Altissimum, et augmentum profanationis, in sacrificiis vestris pro Wiperto tanquam Patre et pontifice animarum vestrarum divinam clementiam imploratis*. Quæ omnia suadere videntur adhuc in vivis fuisse Guibertum antipapam cum hæc scriberet Manegaudus. Reliqua legantur quæ idem auctor habet capite primo et postremo, ac tandem, ni fallor, statuatur, compositum fuisse opusculum istud ante annum Ch. millesimum et centesimum primum (quo verisimilius est e vivis excessisse pseudopapam Guibertum) aut saltem non longe ab iis temporibus. In eam itaque sententiam feror non alium fuisse opusculi hujus scriptorem a Manegaldo, cujus mentionem forte ostendi in Annalibus Ptolemæi Lucensis, pag. 952, tom. XXV Biblioth. Patr. Ita vero scribit historicus ille ad annum Christi 1090: « *Per idem tempus floruit in Teutonia quidam philosophus, cui nomen Menegaldus, cujus uxor et filia in philosophia fuerunt permaximæ.* »

Juvabit autem hinc discere cap. 4 rationem cur veteres Christiani antipodas negandos sibi censerent. Nimirum qui eos statuebant, tellurem excogitarunt in quatuor habitabiles partes divisam, quarum duæ saltem a reliquis præcisæ ita essent causa interpositæ zonæ torridæ, ut nullum hominum inter eas commercium intercedere posset: quare his positis excidebat certissimum, divinitusque traditum, dogma de humani generis ex Adamo propagatione, et de annuntiando Evangelio per totum terrarum orbem. At Columbus, ac cæteri Americæ Indiarumque lustratores primi, tum ethnicorum hypothesim, tum Christianorum metum hac de re omnem sustulere. Deinde cap. 23 discas Historiam rerum gestarum a Gregorio VII papa clucubratam fuisse per Salisburgensem archiepiscopum, quem Gebhardum sive Gebehardum fuisse arbitror, in Baronianis Annalibus memoratum. An autem Historia hæc idem sit ac *epistola S. Gebhardi archiep. Salisburg. ad Hermannum Metensem*, quæ a Tengnagelio edita est Ingolstadii an. 1612 inter *Vetera Monumenta contra schismaticos*, etc., aliorum erit inquirere. Iterum hæc cap. 24 auctorem epistolæ cujusdam dolosæ admodum et calumniosæ contra Gregorium VII fuisse Wiricum Trevirensis magistrum, qui Virdunensis episcopi personam induit. Tu reliqua ad theologiam et philosophiam spectantia perpende.

MAGISTRI MANEGALDI

OPUSCULUM

CONTRA WOLFELMUM COLONIENSEM.

Cum nuper in hortis Lutenbach conveniremus, A divinis litteris eruditum, innata feritate et studio et more scholarium de Scripturis, quæ tunc inter manus erant, sermo mihi contra te oriretur, multa oratione decursa in hoc quasi quemdam nodum incidimus, et trahere cœpimus contentions funem, ut tu pauca, quæ tibi displicerent, philosophos, atque Macrobius De somnio Scipionis, de quo tunc verbum erat, dixisse contenderes; ego e contra plurima fidei et salutis nostræ contraria in ipsis me invenisse assererem; ac eo usque cursus verborum prolapsus est, ut facile patere posset aut te parum

contradicendi, quæ nescires velle defendere, aut si ita sentire ut dicebas, plane a rationibus sinceræ fidei deviasse. Et quia contingere solet quosdam strepitum verborum et superficiem narrationis attendere, non expendere sensum mentemque scribentis, velut qui sine gustu et odoratu radicem quidem rerum, sed vim saporis et odoris sensu perduto non discernunt; quosdam vero per orationum sonum sensuum secreta rimari, et sicut frigida exterius seponunt a calidis, ita interior bona secernunt

a malis, quæ tanto validius reprobant, quanto in A bonis fuerint delectati; ideo accessi propius, et per te ipsum cognovi morbum tuum: obtestans utrum ita tibi in perceptione illarum sententiarum acquiesceres ut eas credentibus non intelligeres esse damnosas, hic satis temerarie respondens subiecisti nescire te quidquam in eis, quod multum tuus animus aspernaretur. Itaque multis a te conviciis lacessitus furibundum minantemque reliqui. Propono ergo aliquid inde ad te scribere, ut in eorum libris et sensibus de quorum errore dissimulas, manifeste cognoscas hæreticam pravitatem contineri. Simul etiam arbitratus sum de domno papa Gregorio, quem polluto ore laceras, aliquid adnectendum, ut recogites quia amplioris peccati causa solet esse præcedens peccatum.

CAPITULATIO SEQUENTIUM.

CAP. I. Quod non omnes philosophorum sententiæ abjiciendæ sint, sed illæ, in quibus decepti sunt, et decipiunt, et de Pythagoræ sententiâ de anima valde detestanda.

CAP. II. De Platone, et ejus involucribus, quibus ostendit ex quibus constet anima, et quod in distantia penetret corpus.

CAP. III. De diversis sententiis philosophorum de anima.

CAP. IV. Quod in mensurando solem, et lunam, et habitabilibus maculis decepti sint, et si quis inde Macrobio crediderit, in fide facile periclitetur.

CAP. V. Quod secundum Apostolum talia probanda sunt, et ad sobrietatem Christianæ regulæ resecan- C da.

CAP. VI. De non sana eorum confessione, et de casu Origenis, qui se nimis eorum dogmatibus affectit.

CAP. VII. De sancto Spiritu, et ejus sana et moderata doctrina, quod superbos deserat, et immundo Spiritui dissecandos permittat.

CAP. VIII. Quod philosophi patriarcharum benedictionibus privati nihil digne de Trinitatis mysterio sentire meruerint.

CAP. IX. Quod a Spiritu maligno talia orta sint, et divisionis auctor idololatriam multis argumentis texuerit.

CAP. X. Quod ipsi sunt Ægyptii a nobis deprædandi, et quod nobis eloquiorum thesauros et ornatus paraverint.

CAP. XI. De Deo, quem habemus loquendi materiam, et de recta confessione, et creatione angelorum, et hominum, circa quorum casum sententia Domini misericorditer temperata est.

CAP. XII. De præceptis obediendi, quibus homo reparatur contemptor mandati, quæ reparatio multis modis designata sit, ita ut casus priorum patrum ad designandam magnitudinem gratiæ permissi sint, sicut David, de cujus genere Auctor veniæ natus est.

CAP. XIII. De prophetis duos adventus prævidentibus, ac desiderantibus.

CAP. XIV. Quod ordinatis quæ oportuit, Deus de

Virgine natus sit, destructa philosophorum consequentia.

CAP. XV. Quo proventu natus sit.

CAP. XVI. De Deo nato quod omnis veritas Scripturarum ab eodem aperta sit, et de suscitatione animarum, et doctrina humilitatis.

CAP. XVII. De simplicitate Petri apostoli, et merito fidei suæ.

CAP. XVIII. De duobus sacramentis regenerationis et refectionis ante passionem in Cæna institutis.

CAP. XIX. Quod in cruce Jesu Christi sit remissio peccatorum, et redemptio omnium, et priorum sanctorum.

CAP. XX. De gloria resurrectionis, et quod discipuli, non ad philosophandum, sed ad vitam æternam annuntiandam vocentur.

CAP. XXI. De adventu Spiritus, et quid in eis effecerit, et quod in præsentibus non sit perfectio, sed inchoatio beatitudinis.

CAP. XXII. Quod breviter de istis dictum sit, ut ostendatur quantum periculum sit acquiescere illorum scripturis, qui nihil de corporum resurrectione noverunt, et quod eorum definitio destructa sit et hoc spiritus carni subditus non capit.

CAP. XXIII. Quod Teutonici quidam ab obedientia, et unitate Romanæ Ecclesiæ exciderint, dicentes se non habere pontificem nisi Cæsarem.

CAP. XXIV. De epistola ab eis contra sanctum papam Gregorium facta, et quod ei epistolæ per gratiam Dei respondendum sit.

CAPUT PRIMUM.

Primum discretionem legentium volumus esse præmonitam nos id nequaquam de philosophis suscepisse, ut omnes eorum sententias damnabiles sentiamus, quarum quasdam pro sua subtilitate vix penetrare sufficimus, quasdam vero a sanctis viris susceptas non ignoramus. Verum temeritatem tuam velle compescere, qui sic eorum subtilitates commendas, ut multifarios errores figmentis illis implicitos non attendas. Neque enim in illis usque adeo primi parentis culpa dotem naturæ damnaverat, quin secundum humanas rationes quarundam rerum communitates, et discrepantias diligenter satis commodeque distinguerent, quantum homo de se ipso præsumere poterat. Sed quia sine Spiritu illius erant, qui docet omnem veritatem, cujus sapientia attingit a fine usque ad finem fortiter, ac disponit cuncta suaviter, necesse erat sicut homines, et ideo mendaces, eos interdum fines veritatis excedere, et semel suscepto patrocinio falsitatis per varia deceptionum argumenta raptari. Inde fuit quod Pythagoras inter primos duces hujus traditionis, quibusdam utiliter inventis et traditis, cum tandem rationalis animalis scrutaretur arcanum, et eam naturam, quæ sine auctore naturæ male sciri potest, mortali ratione persequi et comprehendere niteretur, exinanitum ejus ingenium ad tantam æmum bestialitatem redactum est, ut humanam animam perpetua ratione donatam aliquando irrationabilem fieri

mentiretur. Eo scilicet modo quo a simplicitate sui dimota voluntate incorporandi ad hæc infima laberetur; quæ quidem si in primo corpore male viveret in præsentis sæculo, vel aliquo sæculorum futurorum, quorum infinitam seriem promittebat, corpus deterius sortiretur, et ita multiplicatis sceleribus ad hoc ultimum deveniret, ut qui ante fuerat homo, ad vivificandum quodlibet foedissimum corpus, horribili carcere truderetur. Ecce ad quem proventum sublimis meditatio illa evaserit, qualemque necessitatem secundum stultitiam cordis sui illi creaturæ, quæ ad imaginem, et similitudinem Creatoris omnium condita est indicere non expavit. Dic, quæso, si a sententia ista non dissides, quid honestæ spei concipere potes, quidve de illorum beatitudine expectas, qui in perfecta corporum et animarum resurrectione duplicem stolam recepturi sunt, secundum ea quæ interim oculus videre non sufficit, nec auris audire, quæ videlicet in abundantia gratiæ et gloriæ suæ præparat Deus diligentibus se? Hoc enim sensu philosophico fit, ut tu et cæteri complices tui in regno Teutonico constituti, qui ab apostolica sede, et obedientia sancti papæ Gregorii dissensistis, et ob innumera flagitia damnationis sententiam excepistis, a præsentis corpore separati in futurum sæculum corpus turpius subintretis, quod cum rursus ferina contagione pollueritis per infinitas species animandorum corporum præcipitati, ad ultimum in visceribus terræ ac sordidis locis conclusi æterna salute in perpetuum careatis.

CAPUT II.

Verum nec in tempore illo a succedentibus philosophis, qui dignius de se ipsis senserunt, crudelitas [f. credulitas] ista approbata est, sed per leviores insanias temperata, inter quos Plato acutius cæteris rerum primordia perscrutatus compositionem animæ quibusdam involucris prægravavit, et ex individua et dividua essentia, natura eadem et diversa, eam constare affirmans, sic cœlestia, et terrestria corpora per ipsam vivificari commentatus est, ut ille vigor perpetui ignis pro natura corporum a se vivificatorum propriæ virtutis dispendia pateretur. Quod Macrobius Ciceronem, Virgilium et alios Latinos philosophicæ disciplinæ sectatores sensisse testatur, sicut manifestius cognoscere poterit qui tractatum ejus *De somnio Scipionis* videre curabit. Hic itaque sicut per introductum discipulum suum Timæum commemorat, ut per quædam quasi deliramenta a numeris tracta consideratione eandem animam quodlibet animatum corpus indistanter penetrare et vivificare ostenderet, cum de Deo fabricante animam loqueretur, prædictarum essentialium commistionem fermentum appellans; *Primam*, inquit, *ex omni fermento partem tulit, hinc sumpsit duplam partem prioris, tertiam vero henioliæ secundæ*, et alia quædam, quæ pro nihilo ad memoriam reduceremus, quoniam ipsa suæ obscuritatis insolentia animum auditoris obtundunt. Si quis vero ea audire desiderat, ab eodem Platone, sive a Macrobio, qui

easdem tenebras quodammodo elucidandas suscipit, hæc animadvertere poterit; mirum tamen erit, si non audita contemnat.

CAPUT III.

Habes ibidem coadunatos Pythagoram, Platonem, Xenocratem, Aristotelem, Possedonium, Hippocratem, Heraclitum, Zenonem, Democritum, alium, Heraclitum, Crisolaum, Hypantum, Anaximenem, Empedoclem, Parmenidem, Xenophontem, Boetem, atque Epicurum, quorum plures diversis errorum spiritibus devii, et sensu carnis suæ inflati, tanquam per quædam abrupta dispertiti, contra se dissonas et controversias sententias in animæ suæ judicio ediderunt. Quorum Plato, quod ad verum satis videtur accedere, animam definivit essentiam se moventem, alius numerum se moventem, alius entelechiam, quod interpretantur *corporis formam*, alius harmoniam, alius ideam, alius exercitium quinque sensuum, alius tenuem spiritum, alius lucem, alius stellaris essentialis scintillam, alius spiritum concretum corpori, alius spiritum insertum atomis, alius de quinta essentia, alius ignem, alius aerem, alius sanguinem, alius ex terra et igne, alius ex terra et aqua, alius ex aere, et igne et spiritu mistam. In tam varia igitur divisione considera si te unum omnibus sano sensu accommodare possis, ac si consentire potes animam tuam jure sanguinem nuncupari, dic rogo, quæ cœlorum regna expectes? Hoc enim modo tu constans, sanguis et caro, regnum Dei possidere non potes.

CAPUT IV.

Quod autem de sphæra, et orbibus, et cœlesti harmonia, de fallaci mensura solis et lunæ, et orbis terræ, de quatuor habitabilibus maculis in circuitu terreni puncti secundum fidem tui Macrobbii constitutis, et de antipodis, seu Antoecis per eas incommensabiliter dispositis affirmatur, in quantum periculum talia dicantur, parum mihi attendisse videris. Suscepto enim semel, quatuor habitationes hominum esse, quorum ad se invicem nulla penitus possit esse per naturam commendi licentia, dic, age, quomodo verum erit, quod sancta et apostolica rationabiliter confitetur Ecclesia, Salvatorem videlicet, per primos Patres ab ipsis, ut ita dicam, hujus mundi cunabulis præsignatum et a patriarchis et prophetis consequenter multifarie et multis evidentibus modis præfiguratum, tandem in plenitudine temporis, ineffabilibus humilitatis et charitatis suæ operibus cognitum ac clarificatum, in salutem totius humani generis advenisse, si tria hominum genera excepta sunt, quæ prædictus Macrobbius præter hanc habitabilem quam incolimus secundum zonarum cœli et terræ temperiem posse esse persuadet, ad quæ tantæ salubritatis notitia pervenire non potuit? Ubi est, quod ille fidelis quem invenit Dominus virum secundum cor suum, in spiritu veritatis clamat: *Ante conspectum gentium revelavit justitiam suam Deus. Et ibidem: Videbunt omnes fines terræ salutare Dei nostri*, si aliqui fines terræ sunt ab hominibus, inhabitati, ad quos sonus pro-

phetarum et apostolorum nostrorum prohibente natura per inaccessibiles aquarum, frigorum calorumve distantias transire nequivit?

CAPUT V.

Equidem legi hæc tecum, et, ut recôrdor, frequenter dicere solebam hæc ita debere accipi, ut spheræ tantum notitia haberetur, non ut veritate munita crederentur, quia secundum Apostoli præceptum omnia probanda sunt, et puro mentis intuitu examinanda; quoniam sicut in his quæ sensibus subjecta sunt, ita quoque in intellectualibus, præsertim in scientiis, tam multæ et variæ species sunt, ut nisi spiritus pietatis adsit, ejus regula dirigamur, cor hominis pravum et inscrutabile pronum sit verisimili ratione seduci; et nisi sobrietate quadam intelligentia refrenetur, aliquando in altum elata ipso tandem tumore in immensum crescente rumpetur, quandoque vero sinistrosum nimis ad ima devergens in tenebras fatuitatis submergetur. Providebat hoc animus Apostoli, Spiritus sancti gratia illustratus, qui inter regulas fidei quas nobis imitandas præfixit, summopere admonuit, *non plus sapere quam oportet, sed sapere ad sobrietatem*; Proinde cum aliquid menti nostræ occurrit quod ipsa sui sublimitate atque probabilitate delectat, habemus quadraturam Christianæ doctrinæ, quam intellectis et cognitis juxta ponere debemus, et si quid de meditationibus nostris excesserit, ad normam illius festinato judicio resecare. Ita et damnablem errorum periculum devitari, et philosophorum peritia, quæ tanquam superflua quædam immensitas nostris studiis apta est, commode salubriterque poterit, famulari. Ut autem indissimulabiliter pernoscas quam perniciosum sit eorum imitari fidem quorum ingenium admiramur, aspice quid prætendat in prima parte sui philosophicæ confessionis assertio, quam ab eisdem sumptam Macrobius libro suo apponendam curavit his verbis.

CAPUT VI.

« Deus, qui prima causa et est, et vocatur, unus omnium, quæ sunt, quæque videntur esse, princeps et origo est. Hic Deus superabundante majestatis fecunditate de se mentem creavit. Hæc mens, quæ $\nu\omicron\varsigma$ vocatur, qua patrem inspicit, plenam similitudinem servat auctoris; anima vero de se ipsa creat posteriora respiciens. Rursus anima $\nu\omicron\varsigma$ patrem qua intuetur induitur, ac paulatim regrediente respectu in fabricam corporum in corporea ipsa degenerat. » Nonne si horum verborum sensibus acquieveris, denuo suscitare videris multos errores, qui in primo statu Ecclesiæ vigili solertia Patrum convicti et suffocati sunt? Inter quos Arius inæqualitatem personarum in simplicitate divinitatis inducit. Manichæus autem partem divinitatis degenerem diabolum, eundemque malarum creaturarum conditorem affirmat, quorum nefanda perversio quantas strages fidei dederit, quantumque fructum malitiæ fecerit, nullus qui ecclesiasticas historias legit, ignorat. Cujus philosophicæ muscipulæ laqueum

A Origenes magnus vir in Ecclesia, et divinorum eloquiorum mirabilis tractator, tremendo Dei judicio evadere non meruit; sed cum post multos tractatus, quos utiliter et excellenter ad honorem sanctæ Ecclesiæ edidit, ad enodanda demum Cantica accessisset, asseruit, Patrem a Filio, Filiumque a S. Spiritu non videri. Quod B. Hieronymus in epistolis suis significans, et tanti doctoris casum graviter ingemiscens: *Origenes, inquit, cum in aliis cæteros vicisset, in Cantico canticorum se vicit*. Cujus laudabile ingenium quandiu charitate duce incaluit, et ab apostolicæ doctrinæ lumine non recessit, per directum gradiens, altitudinem spiritualem intellectus salubriter aliis ministravit; ubi vero profunditatem sapientiæ et scientiæ Dei incomprehensibilem, et homini per se fatuo non potestate, sed dignatione capabilem, profanis Græcorum dogmatibus, quibus se fortassis prius nimis affecerat, commiscere tentavit, sicut quando de resurrectione tractans soliditatem et veritatem resurgendorum corporum dnegavit, miseranda humanæ fragilitatis sorte, vir egregius et sublimis considerationis, quasi de altissima specula lapsus gravissime corruit, exemplumque posteris factus est, cum quanta reverentia et timore divini consilii celsitudo et profunditas mysteriorum Dei attingenda sit, et ut quisque de se sciat quia quanto velocior est animæ suæ motus, tanto paratior illi casus est, nisi cum cautela et cœlesti præsidio moveatur. Quod Salvator discipulis indicat cum ante potestates mundi, quarum timore vel amore de Spiritu sancto facile labi possent, præ testimonio fidei sistendos præmunit. *Nolite cogitare quomodo aut quid loquamini; non enim vos estis qui loquimini, sed S. Spiritus Patris vestri qui loquitur in vobis*.

CAPUT VII.

Hic est ille Spiritus qui disciplinæ effugit fictum, quem corpus peccatis subditum non meretur, qui unde vult recedit, et sine difficultate loci et temporis quocunque vult venit, et signaculum sui veniens secum affert: quod enim suggerit, rectum et pium est; quod emittit, robustum et sanum; quod fructificat, suave et jucundum. In eo enim est gratia veritatis, per ipsum nobis est spes vitæ et virtutis. Cum habitaculum infantium ingreditur, desertos reddit, et cum frigenti et tenebroso cordi supervenit, vitiorum sedem puritatis tribunal facit. In præsentia sua nihil fatuum vel inutile esse potest; nihil diligit singulare vel dissonum, nil immoderatum amat; ipse enim modus et immensurabilis mensura est; omne donum ei sufficiens est, quia etsi desiderio meo parum videtur quod mereor, in plenitudine tamen corporis Ecclesiæ, quam ipse Deus vivificat, totum possidens nullius egestatis detrimento confundor. Hic itaque Spiritus cum mentem de se præsumentem cernit, quia amator humilitatis est, superbix locum contemnit, et quia ipse unus et idem, sic gratiarum suarum dona multiplicat, ut tamen per distributionem illam unum simplex et verum inso-

lubilis charitatis corpus efficiat, scissuras et scandala detestans. Quo fit ut animam sectionibus vacantem Spiritus immundus invadat, eamque suis qualitatibus et potentiis informatam miserabiliter distrahat, et per varios errores discerptam ad perditionis interitum perducatur.

CAPUT VIII.

Hoc contigit his de quibus loquimur, quos prior ætas gentilium philosophos appellavit, quorum patres a patriarcharum Israelitici populi genere profluentes, hæreditariis benedictionibus privati, vera Domini Dei nostri notitia caruerunt, eandemque ignorantiam jacturam filiis suis reliquerunt, donec semen benedictum venit, cui hæreditatio gentium debebatur. Interim ergo naturali fame torqueri cœperunt, et sicut qui panem in caute, seu in silice aurum, vel solem in cavernis terræ quærunt, ita in inquirenda natura rerum, et cognoscenda universæ fabricæ mundi subsistentia, et elementorum concordia discordia alii occupati, alii autem in causarum proventibus dignoscendis, quos indici sibi fatali necessitate per concursum planetarum et siderum opinati sunt, his quasi deviis disparati, circa summum bonum frustra consumptis multis studiis erraverunt. Quod si inter eos extiterunt quos purior liberiorque ratio stimularet aliquid esse insistentium, quod antiquius et melius ipsa creatura foret, cujus potentia totius creationis universitas ambiretur, cujus providentia sub certis ponderibus et numeris cunctorum existentium, contingenterque transcurrentium series necteretur; tamen cum ad illud lumen inaccessible, quod omne firmamentum omnemque cœlorum altitudinem excedit, perventum est, ineffabilis Trinitatis venerandam adorandamque simplicitatem, ejusdemque simplicis majestatis trinum mysterium sentire nullatenus meruerunt. Unde factum est ut tria sibi principia ponerent, artificem, formas, et materiam intelligibilem esse, mundum in mente divina collocantes, qui exemplum hujus sensibilis secundum numerorum rationem cuncta quæ sub sensibus casura erant, in se intelligibiliter contineret; in quibus principiis omnipotentiam Dei derogabant, nihil ex nihilo fieri sancientes. Hæc sunt in quibus addiscendis te multam operam consumpsisse gloriaris, quæ tecum ipse legi et lecta ex maxima sui parte reprobare curavi. Habebant enim difficultatis plurimum, utilitatis parum, salutis nihil. Cum tamen experiendi causa quorsum evaderent insectarer, quasi per quosdam fumorum orbis immensis tractibus involutum, quo tandem vellent ponere admirabar, nisi quia suspicabar profecto quod nequaquam veritatis exitum promittebant.

CAPUT IX.

Talia sunt nimirum illius semina qui per superbiam Deo suo esse similis affectavit, qui cum gentilium mentes semel sibi permissas invasit, sublimia promisit, eduxit in altum, paravit casum. Nec potuerunt ad cavendos ejus dolos et mille nocendi artes mortalium corda sufficere, quia interdum indu-

Acendo impietatem, pietatis spem gerit, laxat jura imperii, ut fautores sui in quamdam partem ad virtutem se erigant, in altera parte premit, ut familiari sibi foeditati subiaceant, et pro tempore suum inficit eorum bonum miserandoque nimis commercio de pretioso alieno vilitatem suæ confusionis circumtegit. Non locorum angustiam, non longitudo temporis incentivorum ejus spiculis renituntur. In promptu sunt ei secreta naturæ, illam solam arcem subintrare veretur cui præsidet ille Spiritus qui diligit sanctitatem. Hic tam potens et efficax, cum prostratam et jacentem prædictæ generationis massam conspiceret, cœpit in ruinas quas fecerat debacchari, et sicut est discissionis actor, animale hominem in varia dogmata et contrarias sectas partitus est. Inde Socratici, Pythagorei, Platonici, et aliæ innumerae professiones diversis tramitibus aberrarunt, et errores suos argutis inventionibus adjuverunt. Proficiente quoque et invalescente diaboli seminario, subsecuta est poetarum turba, qui tanquam joculariores ad nuptias idololatriæ concurrentes, figmentis et immodestis laudibus animas vana sectantium oblectati sunt; causa enim quæstus ad adulandum et maledicendum parati sceleratos principes et violentos prædones deificando, et inflatorum verborum tinnitu et sententiarum ornatu, nulla veri puritate munito, inutili memoriæ et inani gloriæ serviendo, obscena et turpia quibusdam involucris adornarunt, et prout natura singulorum viguit, alii comœdi, alii lyrici, satyrici, tragœdi effecti multis phantasmatis animas peccantium seduxerunt, simpliciores quoque, qui honorem suæ conditionis sub profunda nocte ignorantiam non intelligebant, comparabiles, imo deteriores jumentis usque ad culturam lapidum et turpitudinum curvaverunt.

CAPUT X.

Isti sunt Ægyptii quos dispensatio Dei sanctæ Ecclesiæ deprædandos exposuit, quorum spoliis faciem templi Domini adornamus, et naturale donum, quod ipse in superbia et abusione ad damnationem suam detinuerunt, amatores humilitatis in usus debitos retorserunt, nihil de suis juribus præsumentes, nil ascribentes sibi, nec quærentes quæ sua sunt, sed gloriam regni æterni annuntiantes, simpliciter prudentes, et prudenter simplices, armaturam perfidiæ in cultu fidei transtulerunt, et scientiam inflatam et mortuam spiritu charitatis animaverunt. Hi sunt de quibus ad nos dictum est: *Alii laboraverunt, et vos in labores eorum introistis.* Omnis sapientia quorum in altissimis quæstionum puteis devorata est, in quibus fons aquæ salientis in vitam æternam a perscrutantibus non inventus est, sed copiosæ verborum divitiæ, et eloquiorum thesauri nobis, quibus scientia salutis in remissione peccatorum per viscera misericordiæ Dei donata est, commodissime præparati. Itaque laqueos et sensuum fraudes, quas velut aranea tabescentes et interiora sua exhaurientes vane conturbati stultorum imitationi prætexebant, tamquam retiaculum diaboli per-

rumpentes, cadaver idololatriæ nudum reliquimus, et ornatum orationum et quarumdam consuetudinum, quo vasa contumeliæ longo tempore morticinum suum celaverant, Salvatori et Liberatori animarum nostrarum obtulimus.

CAPUT XI.

Materia vero, circa quam supellectilem verborum expendimus, idem ille nobis est, de quo nunquam satis potest esse quod dicitur, Sapientia videlicet Dei Patris, consubstantialis et coæterna illi cum Spiritu sancto, unus Deus immortalis, invisibilis, cujus solius honori et gloriæ cuncta cœlestia, terrestria, et infera, voluntaria vel invita famulantur. Qui cum omnia quæcunque voluit, fecit in cœlo et in terra, in mari et in omnibus abyssis circa miserabile genus humanum, misericordie prudentia reflexit justitiam voluntatis, et charitate temperavit fortitudinem potestatis. Non in aliqua parte sui aliquo modo degenerans, sicut insulsa philosophorum confessio persuasit, nunquam deficit; neque recipit aliquid essentialiter quod ipse incipiat esse et ante non fuerit; ubique totus, et nullas loci angustias sustinens; semper existens, sed conditor temporum, certus librator omnium numerorum et ponderum. De quo tunc recte sapit rationalis homo, cum pertimendam et laudabilem nimis ipsius magnitudinem recognoscit. Cujus sapientia et providentia infatigabiliter et sine errore non solum elementorum distinctionem, sed ex elementis constantium rerum causales proventus serie admiranda connectit. Hic est Dominus noster, et non est alius ad ipsum, qui cum in se perfectus foret, nec alieni favoris vel laudis indigentiam pateretur, secundum beneplacitum voluntatis suæ cœlum, terram et universa quæ cœli ambitu continentur, Dominus universorum de nihilo condidit. Inter quæ nil æquale quidem sibi, sed simile, rationalem angelum creavit, et hominem, ut et in cœlestibus invisibili Deo per innumera assistentium spirituum agmina æterna laus persolveretur, et in terris ab homine gratiarum nihilominus actiones pro facultate transitoria exhiberentur, et ipsa laudum exhibitio pro affectu expensa laudantium hoc tantum laudato Domino grata foret, quo ad consequendum æternitatis præmium laudantibus profuisset. Ab assiduitate cujus laudis prior ille destitit, qui cunctis sublimior factus erat; non enim cogente Conditore, sed ipso abundantia sui arbitrii abutente, et in superbia efferente, mentitus est sibi ipsi, immoderatam rapinam æqualitatis Dei arripere concupiscens. Unde quia altissimo Creatoris consilio irrecuperabiliter factus est casus ejus, cœpit universitatem creationis circuire quærens quem ruinæ suæ ascisceret. Prætermisit legiones angelicas, de quarum stabilitate diffidebat; irrationabilem creaturam neglexit, cujus finem velocissimum sentiebat. In solum hominem, quem, sive staret sive laberetur, æternitati propagatum videbat, totius malignitatis suæ argumenta contorsit, totis nisibus in eo contendens imaginem abolere Factoris, ut sui simi-

lis effectus irrevocabilis damnationis judicio multaretur. Persuasit itaque, et auditus est; pugnavit, et vicit. Et licet pius Dominus figmento suo præter libertatem arbitrii, qua non peccare poterat, cautelam contulisset mandati; sciens tamen deceptibilem limum aliunde consilium superbiendi accepisse, ita circa deceptum miserum severitatis suæ sententiam temperavit, quatenus et ex præcepto suo mortalitatis necessitas solveretur, et tamen infra mortis debitum per meritum obedientiæ resurgendi acquireretur facultas, quæ interim animæ præstanda foret; finito vero præsentis vitæ spatio, corpori et animæ pariter restituenda.

CAPUT XII.

Obediendi itaque documenta primis patribus ante legem præfixit, et ut res magnas compendio transigamus, per Melchisedech sacrificium, per Abraham circumcisionem et immolationem, per Jacob tituli erectionem in figuram summi sacerdotii verique sacrificii, quæ per Filium suum opportuno tempore Ecclesiæ exhibenda erant, præordinavit. Per Moysen quoque famulum suum præceptis et legalibus institutis carnalem populum prægravavit, tantæ profunditatis mysteriis, ut in illis omnibus humanæ salutis et adventus sui Sapientia Dei Patris multifariis modis sacramenta signaret, et illius populi actiones veritatem in novissimis temporibus agendorum mystica denuntiatione concluderent. Nec enim aliud insistit tota tabernaculi et holocaustorum descriptio et templi Domini cultus, nisi ut præsentis Ecclesiæ status, et futuræ figuretur. Porro quanta cura Deo fuerit, hominem exsuscitare ad sciendum et intelligendum reparationis suæ sacramentum, non servientis creaturæ secreta rimari nec animum sterili meditatione lassare, intueri licet etiam ex casibus virorum prioris populi, inter quos maxime David lapsum sancti nostri altiori intuitu considerantes, magnum gratiæ revelandæ præconium continere arbitrati sunt, nec sine causa vel fidei, quæ in patriarchis gloriose refulsit, cõmmendatione factum esse intelligunt, quod post adulterii crimen, cui nulla ex legis littera remissio debebatur, ad exemplum misericordiæ servatus est. A Domino quippe, qui non impulsor, sed ordinator malorum est, salubriter provideri decebat, ut qui per fidei meritum de imo ad regni sublimitatem pervenerat, per libidinis culpam de sublimi dejiceretur in imum, et electus Domini specialis vicinæ gratiæ prædicator experiretur in se ipso quantum indigeret miserentis Dei auxilio miser homo. Qui enim de carne sua peccavit, fructum carnis, Absalonem scilicet, persecutorem sustinuit; et qui obediendo Deo gloriosus exstiterat, superbientis carnis secutus lasciviam eo usque ignominiosus factus est, ut servorum lapidibus impetitus, et lacescitus maledictis, regalem dignitatem fugitivus amitteret. Verum postquam in se reversus de gravi inferno, ad quem propinquaverat, humiliatus ad misericordiæ fontem, de quo sæpe prius potaverat, pudibundos oculos elevavit, et de profundo

cordis eamavit ad multitudinem miserationum Dei, qui nullam sibi spem per legem indultam sentiebat, tanquam signifer subsequentis Salvatoris effectus, haustum gratiæ peccantibus se propinaturum promittit: *Docebo, inquit, vias tuas iniquos, et impii ad te convertentur, ut ex eo ad vaticinium Domini veniens ardentior reus fieret, quo de legali severitate redemptus, nec infamis regno, nec vita privaretur adulter. Imo tantæ dignitatis privilegio rex humilis cumulatur, ut stupendo divinæ dignationis miraculo contentis genus abundantia fidei iustificatum, et gratia Spiritus sancti, quem idem propheta ad innovanda viscera et cor suum sincero affectu poposcerat, emundatum, aptum fieret ministrare virgineam illam creaturam, quam virga Aaron contribulis ejus sine terreno fomento florens et fructificans insolito miraculo designarat, et Isaias statim evidenti oraculo præmonstraturus erat, Spiritu operante ineffabiliter concepturam totius propitiationis fontem, et totum serviret gratiæ, quod de semine pœnitentis actor indulgentiæ nasceretur. Hoc verbum bonum, hoc opus sanctum, hoc canticum novum Cytharista, qui pœnã legis evaserat, tanquam jam junctus futuro populo, et quasi ante thalamum perpetuæ Virginis saltans, spirituali jubilo præcinebat: *Suscepimus, Deus, misericordiam tuam in medio templi tui, et alia plurima quæ magis indicare videntur plenum gaudium assecuti quam desiderantis affectum.**

CAPUT XIII.

Nec tempus remissionis tantum sancti prophetæ prænuntiare contenti sunt, sed alternatim ad duos adventus Filii Dei fideles oculos retorquentes, indicant humilitatis unum, alterum sublimitatis, primum mansuetudinis, secundum potestatis. Et quia humana superbia contemptui habere solet quod humile est, cum quanta reverentia præcedens suscipi debeat, ostendunt per magnificentiam consequentis, ut absque omni præjudicio, qui indulgentiæ tempus contempserit, terribilem in die iræ sententiam mereatur. Hoc evangelizans Isaias, et Jeremias lamentans, prius vocationem gentium et compactos parietes in unum angularem lapidem significant, et sub destructione populi et Hierosolymitanæ urbis communis captivitatis ærumnas deplorantes, manentem civitatem, in qua nos Dominum majestatis cum carne nostra jam sedentem aspiciamus, inquirunt. Hæc est repromissionis terra et regio vivorum; non illa in qua frequenter cecidere multa millia, et in qua prospiciebant filios et nepotes suos violentia regum, fame, gladiis et aliis mortis generibus perituros, sed illa de qua inter alios prædictus David clara veritate admiratur dicens: *Quam dilecta tabernacula tua, Domine virtutum. Et beati qui habitant in domo tua, Domine, in sæcula sæculorum laudabunt te; et ad quem animam suam converti hortatur, postquam Dominus benefecerit ei, quod tunc futurum intelligit, cum eripietur a morte, pedibus a lapsu, et oculis a lacrymis liberatis. Aspiciebant,*

inquam, et in obtentu illius summis desideriis suspirabant. Verum cum vident desertum mundi plenum amaritudinibus, et convallem lacrymarum interjectam, in terra terrenæ repromissionis positi, validiorem et meliorem Moysen assiduis gemitibus implorabant clamantes: *Veni, Domine, et noli tardare; excita potentiam tuam, dominator Deus.* Nec ante venerabilis ordo illorum Patrum vociferari quievit, donec instante nativitate Jesu magni ducis perurgentibus gaudiis exsultaret, et diceret: *Ecce advenit dominator Deus, et regnum in manu ejus, et potestas et imperium.* His et aliis talibus præparabant mentes carnalium ad suscipiendum Salvatoris humilem ortum veridici præcursores, certisque signis et potentiæ suæ indiciis nascituri in salutem omnium magnitudinem notaverunt, ne perfidus Judæus, et vanus gentilis dissimularet agnoscere, quem tot sibi præsagiis cerneret indicatum. Quorum prophetarum scripta si secundum interiorem degustare curaveris, experieris profecto summæ dementiæ fore ita insistere mundanæ scientiæ studium, ut non colatur et ametur spiritalium salubris profunditas Scripturarum.

CAPUT XIV.

Ordinatis igitur et decursis omnibus quæ ad insinuandum novi hominis ortum figuraliter oportebat præmitti, secundum prædestinationem ante omnia sæcula apud misericordis Dei consilium habitam, in plenitudine temporis *misit Deus Filium suum in terris factum ex muliere, factum sub lege,* ut non solum eos qui sub lege erant redimeret, sed quia neminem perire volebat, neminem a salvatione excluderet. Cum autem audis, *misit Deus,* non intelligas majoritatem mittentis, nec missi mutationem, quia divinitas non recipit vicissitudinem; sed accipe bonam Patris voluntatem, et piam Filii obedientiam, completam per consubstantialis Spiritus cooperationem. In hujus incarnationis opere si de modo quæris, nescio quid commode dici possit quam quod ex inquirente Virgine et archangelo respondente percipitur, videlicet quod superveniente Spiritu, et obumbrante eam virtute Altissimi, cum virginea carne divinitas uniretur, tanta efficientia sanctitatis, ut Filius Dei, ante omnia tempora Deus de Deo genitus, de Virgine sub tempore nasceretur, credibiliter, non effabiliter factus caro, non confusa substantia, sed Dei, et hominis, una persona. Sic docet Vas gratiæ postquam squamæ perfidiæ ab ejus oculis ceciderunt, qui raptus ad tertium cælum ea etiam arcana audivit quæ homini loqui non licet. Ut enim indicaret ex naturali et insito Patris et Filii simplicissimam unitatem, *formam Patris* Filium appellavit, ubi nihil rapinæ intervenit propter ejusdem majestatis æqualitatem. Nec propter *formam* verbum, quod tibi significat apud homines, aliquid a formato diversum facias; in subjecta sectione extendit nos prædicator veritatis, et per verbum sensibilibus commodatum ad sapiendum ineffabile Verbum mortalium intellectum traducit, ut fide capian-

tur, quæ verbo humano enarrari non possunt. Qui A ut Incarnationis mysterium ad salutem credentium aperiret, consequenter subiecit, *exinanivit semetipsum*, et ut exinanitionis verbum circa immutabilem deitatem non imminutionis verbum, sed significativum dignationis adverteres, circumspicte subdidit, *formam servi accipiens*. Utraque igitur nativitas admirabilis est. In utraque humanæ inventionis argumenta deficiunt. Prima enim propter unitatem Trinitatis, angelorum et hominum supergreditur intellectum; secunda propter insolitum nascendi modum totius philosophicæ rationis evacuat firmamentum. Constanti namque consequentia proponebant: Si peperit, cum viro concubuit. Verum natus est puer fortis, angelus consilii, philosophus castitatis, et per venerandam de perpetua Virgine nativatem prædictam propositionem cassavit, cum de matre natus sit quæ virum non cognovit, et ideo nulla ratione cum viro concubuit.

CAPUT XV.

Quo autem proventu novum istud super terram factum sit, redeamus ad magistrum gentium, qui hujus natalis effectum ostendens: *Apparuit, inquit, gratia Salvatoris nostri Dei omnibus hominibus, erudiens nos, ut abnegantes impietatem et sæcularia desideria, sobrie et juste vivamus in hoc sæculo, expectantes beatam spem et adventum gloriæ magni Dei*. Itaque erudimur in novi hominis ortu, ut desideria sæculi, quæ salva pietate amari non possunt, abnegemus, et sicut Patres sancti prioris populi sub desiderio primi adventus anhelaverunt, ita nos, quibus jam veritas de terra orta est, sub expectatione secundi gemamus, patienter beatam gloriam sustinentes. Ante adventum gratiæ humanum genus soli vanitati et superbiæ vacans male securum vivebat, præter paucos Israelitas quibus datum fuerat præsentire mysterium regni Dei. Pro qua vero Rex humilitatis apparuit magna sollicitudine mansuetudinem ejus sequi et castitatem amplecti jubemur, ut jugiter cruci ejus affixi membra nostra, quæ sub veteri homine immunditiæ servierant, in sanctificationem immobilia conservemus, et omni superbiæ humiliationis Dei signum tanquam vexillum victoriæ opponamus. Et, licet huic signo stultitia gentilium, et Judæi perfidia contradicat, quæ inæstimabilis bonitatis Dei ignara idcirco tantum ingrata fit, quia nimis propter se factus est humilis Deus, nos tamen, qui cum Apostolo audimus quid ipse loquatur in nobis, lignum vitæ superbiæ opponimus, respondentes Judæo cum eo electo ex Judæis Paulo: *Christus factus est pro nobis obediens usque ad mortem Crucis; gentili vero de inani scientia glorianti: Nihil judicamus nos scire inter vos, nisi Jesum, et hunc crucifixum, quoniam propter hoc exaltavit illum Deus, et dedit illi nomen quod est super omne nomen, ut in nomine ipsius omne genu flectatur; humilitatis enim finis exaltatio est, sicut superbientis casus.*

CAPUT XVI.

Inclinato ergo Rege Judæorum et gentium, et modo

convenienti Deo per Virginem edito, utrum ipse esset qui ex lege et prophetis prænuntiatus fuerat, singularis operationis privilegio declaravit, et prius legalem circumcisionem passus est, ut præcedentis testamenti probaretur non destructor, sed actor, et homicida Judæus interficientem litteram persequens per observatum exterius ad interiorem vitam salubriter traheretur. Quapropter scriptum sustinuit ut exhiberet sententiam, complevit litteram, largitus est spiritum, removit figuram, aperuit veritatem, et sicut in Mediatore duæ naturæ convenerant, ita in liberandis hominibus et de tenebris ad lucem rapiendis quemdam ordinem conservavit, dum lex completur, ut ingeratur gratia, restituuntur vitæ mortui, ut vivorum animæ suscitentur, ut utrinque validissima probatione constaret ex subiectione legis verus et justus homo, ex doctrina et operatione omnipotens Sapientia Deus. Hanc animarum suscitationem trium mortuorum resurrectio distincta significat, quoniam quæcunque anima peccatorum morte damnatur, aut intus adhuc est cum archisynagogi filia, ut tanquam e vicino morti tradita vitæ facile reducatur, aut conscientia bonæ portas egressa turbis circumstantibus mortua deportatur, aut diuturniori morte jam fetida clausa sub indurationis lapide coarctatur. Sed accedente omnipotente medico manus puellæ tenetur, et surgit; adolescentis locus tangitur, et vocatus mortuus reviviscit: præmissis compatiens lacrymis tumulatus clamatur, et prodit; nullaque est passio animæ penitus morientis, quæ medentis Salvatoris superat facultatem, quia ipse est, *qui propitiatur omnibus iniquitatibus tuis, qui sanat omnes infirmitates tuas, qui redimit etiam de interitu vitam tuam*. Ut enim velit, propitiator est; ut possit, Dominus; qui potentia sua in suscitatis mortuis usus est, ut quod cernis in toto homine factum, in parte posse fieri non desperes, idcirco in paucis ut antequam tumuleris acceleres. Nec de indignitate vel infirmitate sua metuat miser homo, quia nullus accedens indignus sanari videtur Deo, qui, ut omnes accessum habeant ad ipsum, dignatus est fieri pauper homo. Hæc est voluntas Patris, hæc est obedientia Filii, ut in assumpta carne humilitatem veram et spontaneam, cujus specialis doctor advenerat, edoceret, et superbum hominem ebrium vanis mundi, et inter corruptelas concupiscentiarum carnalium delirantem, ad se ipsum reduceret. Hoc egit nativitas de paupere et humili virgine, hoc angusti præsepis positio, hoc circumcisionis et oblationis legalis perfunctio, hoc susceptio baptismi a Præcursore, et maligni spiritus congressus, atque jejunii sanctificatio, et postremo electio discipulorum, quæ ita solo respectu humilitatis, et charitatis facta est, ut omnis superbiendi occasio de discipulatu suo penitus amputaretur, cum illi præcipue electi sint, qui nequaquam possent de dignitatibus relictis sive divitiis aliquando gloriari. In quo etiam magna eligentis providentia cautum est ne consortio ejusdem gratiæ alios pro-

pter terrenorum pauperiem indignos arbitrarentur, A in quibus de humana gloria nihil inventum est unde eligi mererentur.

CAPUT XVII.

Assumitur præterea Simon Barjona, mansueti conventus magister, qui prærogativa simplicitatis et amoris in Christum in sublimem illam speculationem erectus, non carne et sanguine, sed Patre luminum revelante, puram de Salvatore confessionem et universis fidelibus tenendam, collegis hæsitantibus, festina responsione deprompsit: *Tu es Christus Filius Dei vivi, qui in hunc mundum venisti.* Propterea tam perspicacis fidei soliditas ab ipso Dei Filio fundamentum Ecclesiæ facta est, super quod totius ædificii structura consurgeret, et ipse Petrus divino testimonio beatus regni cœlorum clavigeratum suscepit, tanta plenitudine potestatis, ut quod ligaverit, ligatum, et quod solverit, solutum sit in cœlis pariter et in terris. Proinde quia revelationem illam in Petro Pater Deus per Spiritum sanctum fecit, vis solutionis, et collata potestas, quæ ex merito confessionis descendit, secundum interiorem maxime expendenda est, quam experiri non potest nisi qui fidei oculum adhibebit, quanquam ligationis pœna interdum in quibusdam, sicut in Anania et Saphira, usque ad corporalem quoque damnationem proruperit. Quocirca si mundo corde credis, absolveris; si vero ore confiteris, salvaris: quia corde creditur ad justitiam, ore fit confessio ad salutem, et hoc modo ædificatus super fundamentum apostolicæ confessionis justificaris, et justificatus ex fide vivis. Hujus profecto justificantis fidei prævius est apostolorum princeps, cui primatum cœli et terræ inter coelectos fidei copia contulit, hac excellentia dignitatis, ut gratiam Domini obtinere omnino indignus sit, qui clavigeri hujus obedientiam non custodit, nec regnum Dei intrare permittitur, cui non præstat introitum clavis Petri; cujus enim peccatum retinet, retentum est, et cujus dimittit, dimissum. Hoc cœleste munus, et spiritualis potentia, quamvis largiente Redemptore cunctis apostolis data sit, specialius tamen in illo emixere videtur, qui et de amore an plus aliis discipulis diligeret, sæpius prætentatus est, et peculiarius de sollicitudine ovium pascendarum admonitus.

CAPUT XVIII.

Electis autem discipulis, et in regnum filiis adeptis, miraculorum quoque signis, quæ nunquam posset facere tantum homo, et quæ operatricem Divinitatem inesse corporaliter Filio hominis indissimulabili veritate arguerent, abundanter exhibitis, cum instaret hora in qua ex hoc mundo transiret ad Patrem, susceptæ humilitatis et charitatis propositum servans, ut cohæredibus suis certam spem hæreditatis relinqueret, novum in se ipso condidit Testamentum, secundum quod vetus homo in novam creaturam convertendus ablueretur per lavacrum regenerationis, postmodum de Christi corpore reficeretur, quod de Virgine sumptum erat.

Hoc licet ante resurrectionem immortale tamen et incorruptibile, potentia divina porrigitur, ut cum audis Dominum ad cœlos corporaliter ascendisse, non ideo æstimes fideles suos tanto munere defraudari; sed licet irrevocabiler sedeat ad dexteram Patris, eadem tamen potentia illud idem etiamnum accipit in altari fidelis quod tunc dedit discipulis cum adhuc inter eos appareret mortalis. Sicut enim in baptismo Christo consepeliris in mortem, et baptizantis manus tanquam quædam instrumenta exterius ministrant, medius autem stat, de quo dicitur: *Hic est qui baptizat*, quem fidelis videt, infidelis ignorat, qui effectum operatur salutis; sic in mensa Christi ejusdem non figurativo, sed vero corpore reficeris, quantum fide capis visibiliter, quantum adest ille invisibilis sacerdos propositæ creaturæ mutator, atque assumptor tanta efficacia sanctificationis, ut sacerdote verba Domini, quæ viva et sanctificatoria sunt, proferente, attendendum et sumendum sit, teste B. Ambrosio, non quod natura formavit, sed quod benedictio consecravit.

CAPUT XIX.

Quo sacramento cum discipulis celebrato et instituto, post sermonem mysteria charitatis et unitatis capitis et corporis inæstimabili dulcedine continentem, sicut S. Joannis evangelistæ narratio indicat, volens uti potestate qua susceperat animam ad deponendum eam, ut eandem resumeret, infirma quidem carne, sed prompto spiritu processit ad crucem, ut fuso sanguine testatoris firmum fieret testamentum. De cujus sanguinis effusione, quid salutis contineat, quidve ab his quorum redemptioni fusus est, mereatur, hoc sentiendum est quod ad retribuendum omnis humanarum actio gratiarum inferior sit. Est tamen pia præsumptio Christiani, ut vitalem mortem pretium redemptionis suæ continua memoria celebret, et intus applaudens Domino Deo suo tantum beneficium inconcussa fidei firmitate amplectatur, recolens pro se fuisse mortuum quem surrexisse ex virtute Dei et in Patris dextera consedentem omnis creatura rationalis adorat. Humilietur ante crucem Domini sui, configens timore illius carnes suas, et si forte multitudine criminum gravatur, vel angustia temporis ad pendentem latronem elevet oculos. Sanguis enim ille semper lavat nos a peccatis nostris, qui nec in fundendo ab effectu salutis vacavit, dum sub ipsa damnationis pœna et mortis articulo iniquitates longo tempore contractas absolvit, et cui præsens vita claudebatur ex scelere, aperta est per confessionis meritum requies æternitatis ex fide. Sanctificavit etiam tormentum suum Christus, et crux, quæ ante fuerat ignominia damnatorum, eo faciente, apud quem blasphemantis conscientie horrendæ immunditiæ æstimantur, facta est terror immundorum spirituum et gloria Salvatoris. Hanc quicumque Jesum sequi desiderat, se ipso abnegato, portabit, qua initiamur ad vitam, roboramur ad pugnam, et contra mundi pericula superbiam calcaturi præferimus, ut in quo

magister oblatum est, discipulus muniatur. Hoc liberationis suæ signum cum Dominus ad inferna suos liberaturus descenderet, effractis portis mortis, et tenebrarum principe debellato, cognoverunt vasa fidei, antiqui scilicet sancti, qui sedebant in tenebris et umbra mortis, exspectantes ut viam pacis interclusam sibi per mortificantem Adam, per vivificantem reciperent; quibus utique ad hæreditatem percipiendam quantum ad fidem nihil defuerat, quam quod nobis de præterito certum est, hoc illis spe certa de futuro constabat. Sed quos prius sub pædago positos servile jugum legis gravaverat, conclusi sub peccato differebantur a regno, donec Agnus ille verus levaretur in cruce, cujus sanguine signatus Israeliticus populus liberaretur, sub quo Filio tanquam potentissimo cunctorum rege, seniori et juniore populo eadem resurgendi facultas et gratia præstaretur. Quod in quibusdam de prioribus jam contigisse, Evangelii testimonio comprobatur, quando creaturis virtutem morientis Salvatoris indicantibus, *sol obscuratus est, et petra scissæ sunt, et apertis monimentis multa corpora sanctorum, qui dormierant, surrexerunt, et venerunt in sanctam civitatem Hierusalem, et apparuerunt multis.*

CAPUT XX.

Glorificata itaque mortui contumelia per gloriam resurgentis, tunc demum compleri cœpit quod adhuc passibilis dixerat: *Cum exaltatus fuero, omnia traham ad me* quoniam non solum priores Patres, ut diximus, qui adventum primum desideraverant, de tenebris evocati sunt, verum etiam gentes, quæ in lacu miseriæ et profundo vitiorum jacebant, mox post adventum Spiritus lumen fidei susceperunt, ut apostolis nuntiantibus virtutes ejus qui in suscitato corpore suo evidentissime declaraverat quid futura essent fidelium corpora, firmiter sperarent de se ipsis, quod in eadem natura præcessisse constabat. Neque enim ob aliud Deus Verbum susceperat corpus et animam nostram, nisi ut utrumque unumquodque in suo tempore suscitaret. Quocirca licet adhuc mortali homini dominetur primæ maledictionis sententia, qua mortis debitum solvit, tamen animæ humanæ resurrectionem, cui propter dignitatem sui velocius fuerat succurrendum, nulla cunctatione distulit misericordia Dei, sed clementissime et ante legem, et sub lege per fidem Jesu Christi, quæ vita est, electorum animas suscitavit, quibus vivificatis nihil damni pateretur, etsi solveretur caro credentium, cum apud prædestinationem ejus in fine sæculorum procul dubio futura esset resurrectio mortuorum. Cujus resurrectionis veritatem usque adeo nobis certam Dei Filius præparavit, ut corpus incorruptibile discipulis contra naturam incorruptibilium palpabile exhiberet, et gemino documento dubitantibus sese videndum et non videntum præstabat, ut ex altero dubii munirentur ad fidem, ex altero desiderium festinandi ad illam vitam conciperent, in qua oculis mutatis in melius, jucundissima visione Dominici corporis semper

fruerentur, quod hic inter æum immortalitate beatificatum mortalibus oculis videre non possent. In qua sui ostensione nec sanctarum feminarum tactum refugit, sed sive contingendo, seu convescendo, more suo humilitatis Dominus usque in diem qua assumptus est, familiarium suorum animos loquendo de regno Dei ad inquirendam illam patriam incitabat, in qua illi masculus et femina, mutato quidem vitio, sed naturæ veritate servata, occursuri erant in mensuram ætatis plenitudinis suæ. Cujus regni hic habemus initium per ipsum, in quo factæ sunt primitiæ resurgentium, et tunc perficietur in nobis, cum cœperit esse corona sanctorum. Unde cum rudes adhuc discipuli ab eodem de baptismo Spiritus audirent, et in virtute illius temporale regnum Israel restaurandum putarent, et quærerent: *Domine, si in tempore hoc restitues regnum Israel? Non est vestrum, inquit, nosse tempora, vel momenta, quæ Pater posuit in sua potestate, sed accipietis virtutem supervenientis Spiritus sancti in vos, et eritis mihi testes in Hierusalem, et in omni Judæa, et Samaria, et usque ad ultimum terræ.* Non enim creator temporis ad dimetiendas plagas cœli et planetarum concursus sive motus siderum discernendos, seu ad mundanæ philosophiæ studium, quod totum penecirca peritura expenditur, amatores perennis vitæ vocabat, sed *Accipietis, inquit, supervenientem Spiritum ad testificandum nomen meum.* Tanquam pauperibus spiritu et mundi contemptoribus diceret: Nolite inquirere solis anfractus, vel evagationem lunæ, quibus nimis mundi philosophi studuerunt; sed ignari adhuc quid vobis quærere, et amare utilissimum sit, *expectate promissionem Patris, quam audistis per os meum, et sedete donec induamini virtute ex alto. Cum enim venerit Spiritus veritatis, docebit vos omnem veritatem, et quæ ventura sunt annuntiabit vobis.*

CAPUT XXI.

Hanc promissionem Christo ad cœlos illis videntibus elevato, et ad Patris dexteram ultra omnem sublimitatem collocato, post completionem dierum Pentecostes acceperunt, facto repente de cœlo sono tanquam spiritus vehementis, apparentis illis in specie linguarum et ignis. In quibus quid effecerit, non est pusillanimitatis nostræ disserere, sed adsit ipse et nobis, et doceat infantiam nostram, ut se digna sentire et eloqui valeamus. Quis enim, nisi flumina de ventre ejus fluant aquæ vivæ, concipere sufficiat qualiter adveniens Spiritus sanctus eos baptizaverit, et purgata totius iniquitatis rubigine, repleverit omnium virtutum munere, ut repente fierent fortes ex timidis, ex fatuis prudentes, ferventes ex tepidis, ea abundantia pietatis, ut esset illis cor unum, et anima una, charitate Dei diffusa in cordibus eorum per divinitatem ejusdem Spiritus, qui copiose datus est eis? Tunc enim demum opere Dei confirmato in illis, vera libertate donati, voluntaria munera fidelium cordium Christo Domino obtulerunt, et qui prius sicut servi timuerant, vivificante

eos Spiritu, magnalibus Dei edocti in conspectu A
 malignantis concilii injunctum resurrectionis testi-
 monium virtute invincibili reddiderunt. Tunc vere
 cœli enarraverunt gloriam Dei, et firmamento apo-
 stolico opus Spiritus nuntiante, vox majestatis de-
 sertum concutientis intonuit in virtute et magnifi-
 centia. Nec fuere diversitates gentium apud quas
 voces eorum non intelligerentur, ita ut divini ignis
 incendio scintillante in omnem terram sonus eorum
 exiret, et Spiritu omnia continente, ac ideo orbem
 replente terrarum, multis etiam nationibus vocis
 scientia traderetur. Hic *dona sua dividens, prout
 voluit, aliis genera linguarum contulit, aliis gratiam
 sanitarum, quibusdam discretionem spirituum*, omni-
 bus in Salvatorem credentibus peccatorum remis-
 sionem, et quod his excellentius est, indeficientem
 Dei et proximi dilectionem. Inflammavit linguas do-
 centium et auditorum duritiem emollivit. Complevit
 loquentium ora, et ad capiendum verbum vitæ corda
 prævenit discentium, ut esset magisterium sine mo-
 ra, disciplina sine difficultate, doctrinæ salutaris
 verax et jucunda perceptio. Tunc compleri cœpit
 illa effusio quam per Joel Dominus Deus ante præ-
 dixerat dicens: *Effundam de Spiritu meo super om-
 nem carnem, et filiis Judæorum, sanctis videlicet
 apostolis, vitam futuram prophetantibus. Hinc Syn-
 agoga perdidit cruorem animalium, illinc gentilitas
 culturam idolorum, quoniam Spiritus, qui per lati-
 bula prophetarum signaverat adventum suum, emis-
 sus a Patre et Filio, discusso legis velamento, pro-
 cessit in publicum, ut nova creatione facta terræ
 faciem renovaret, et remotis idololatrarum sordibus
 disparatos parietes in unam domum Domini coad-
 unaret, et fieret gens sancta, populus acquisitionis,
 electum genus, regale sacerdotium*, omnibus vocatis in
 admirabile lumen Domini J. C. Hoc Paraclito sugge-
 rente omnia, et efficiente per apostolicam manuum
 impositionem, sacrorum ordinum institutum est sa-
 cramentum, et venerandi concilii pia collatio. Quam
 formam sequentes Patres imitarentur, quatenus eo-
 dem Spiritu illustrati subrepentes hæreses devitarent,
 et pro temporum atque locorum ratione sancirent re-
 gulas moderamine mansueto. Hoc ipso animati tam
 apostoli quam apostolici viri constanter caducorum re-
 gum superaverunt tormenta, et fide, verbis, moribus
 Deum in se glorificantes robustiori amoris æstu ex-
 ustiones corporum contempserunt, in patientia sanctas
 animas possidentes, et usque ad hujus vitæ ex-
 itum et coronam martyrii thesaurum fidei in vasis
 fictilibus conservantes. Hujus inspiratio est, quod
 ubique sentit catholica confessio sacerdotum, et
 quicumque de incarnato Verbo, sive ad aliorum eru-
 ditionem, seu ad sui consolationem sano intellectu
 locuti sunt, non aliunde quam ab illo hauserunt;
 nemo enim amat Dominum Jesum Christum nisi in
 Spiritu sancto, qui adveniens electorum cordibus in
 amorem coæterni sibi Verbi accendit, et postulare
 eos facit gemitibus inenarrabilibus, et cum Psalmista
 gemere: *Notum fac mihi, Domine, finem meum, et*

*numerum dierum meorum, qui est, ut sciam quid ad-
 huc citra mortis debitum commoranti desit mihi. Ad
 hunc manentium dierum numerum infinitum trans-
 ilire quandoque nos facit spiritus pietatis, et un-
 ctione sua, qua docet de omnibus, suggerit, ne
 totum nos comprehendisse arbitremur, sed præsen-
 tibus sacramentis initiati, cum apostolo in ea quæ
 ventura sunt extendamur ad bravium supernæ voca-
 tionis Dei, memores illius hæreditatis in qua de
 manu omnium inimicorum invisibilium seu visibi-
 lium liberati, in sanctitate et justitia coram ipso
 corporaliter præsentati, omni tempore serviemus ei.
 Sicut enim priora significativa sunt præsentium, ita
 ista effectiva quidem salutis sunt, sed præsentatio
 futurorum; spe enim salvi facti sumus, et videmus
 nunc per speculum, tunc autem facie ad faciem vi-
 suri sumus, cum apparuerit Christus vita nostra, et
 cœperit apparere quid erimus.*

CAPUT XXII.

Breviter longam seriem operum Dei attigimus, et
 subjecimus conspectui tuo Ecclesiæ status, ut exinde
 judicares quam inconvenientes in plerisque et dis-
 sonæ sint cœlestis institutio et humanorum versutiæ
 figmentorum. Quamvis enim in morali discretionem
 præter ea quæ ad fidem sanctificantem cuncta perti-
 nent, in pluribus philosophicæ rationes a catholico
 sensu non discrepent, sicut in descriptione virtutum,
 quas politicas, purgatorias et purgatas appellant, et
 aliis multis, ex quibus ecclesiastici rectores et gu-
 bernatores divinæ reipublicæ quædam sumpsere;
 tamen cum ad corporum nostrorum disputationem
 ventum est, miserabiliter desipuerunt, statuentes
 sibi perniciosas sententias quæ veniunt contra re-
 surrectionis mysterium, circa quod maxime divitiæ
 bonitatis et humiliationis Dei versantur, quod nimi-
 rum nec natura duce comprehendere, nec inspirante
 Deo cognoscere meruerunt. Corpus namque ex ele-
 mentis compactum arbitrantes, quod ipsius ponde-
 rosus erat opinabantur in terram inevitabili neces-
 sitate redire, ut spiritu ad stellam comparem
 redeunte, singula ex quibus concretum corpus con-
 stiterat, in matrices essentias retexerentur; unde
 nihil aliud corpus quam carcerem et sepulcrum pœ-
 nitentis animæ æstimabant. Proinde quicumque illa-
 rum scripturarum sensibus, sicut veris, acquieverit,
 quæ reparationem corporum in æterna vita impos-
 sibilem esse contendunt, tanquam verius reputans
 quod ab ethnicis sancitum sit, omnia scilicet pon-
 dera suo nutu in terram ferri, iste absque dubio
 hostis est sui ipsius, et ingratus elementorum Au-
 ctori, qui omnia quæcunque voluit fecit, cui pro
 certo tam facile est unum in supremo locare, quam
 facile fuit in prima creatione compugnans chaos ele-
 mentaria distinctione stabilire. Et in hoc, ut opinor,
 mecum convenis, quod omnia quæ vult possit Deus.
 Sed fortassis inquires: Licet cuncta faciat quæcun-
 que velit, nec aliud faciat, et aliud velit, sed ea etiam
 velit quæ facit, quia voluntatem ejus nemo compel-

lit, philosophanti tamen in dubio manet utrum ipse voluerit quod eum voluisse et fecisse beata simplicitas fidelium credit. Hic quæstionis nodus sicut non credenti difficilis, ita facilis est credenti, et quantum in homine est, ut existimo, insolubilis, nisi adsit clavis David, quæ claudit et nemo aperit, aperit et nemo claudit. Nobis autem hoc solutum est in fideli Abraham, in cujus semine etiam credens philosophus benedicatur, in columna nubis et ignis tempore Moysi, in divisione maris Rubri, et cæteris a nobis superius comprehensis, in quibus consuetudo naturæ toties victa est, ut jam ipsa de se natura parum confidere possit. Ad ultimum natus est homo Deus de perpetua Virgine, idemque homo sepultus resuscitatus est in æternum cum vero corpore, qui prius in argumentum virtutis suæ fetidum cadaver Lazari veraciter restituerat mortali vitæ. Mentitur ergo philosophus enuntians omnem hominem esse animal rationale mortale, quia Christus resurgens ex mortuis jam non moritur, mors illi ultra non dominabitur. Ac pro hoc quidam homo factus est animal immortale, qui salutare dogma imitatoribus suis confert, et in disputando adjuvat, quatenus diabolo, qui exstinctor fidei est, et membris ejus viriliter resistentes, credant et clament velociter futurum esse ut collata homini immortalitate, qua Deus differbat ab eo, removeat mortalitatem, qua homo miser recedebat a Deo, et sic per Christi sapientiam et gratiam sub una definitione conveniant, quos mortalis philosophus per infatuatam prudentiam transitoria qualitate dividebat. Hoc non percipitur postquam spiritus subjectus est carni, quoniam cum caro adversus spiritum concupiscat, si spiritus abnegatis fructibus suis, qui sunt secundum Apostolum Galatas cohortantem, charitas, gaudium, pax, fides, continentia, castitas, et alia talia, quæ cogenti legi non subjacent, sub dominio carnis transierit, et turpissimus servus lascivientis dominæ pressus imperio, sensualitatis jugum portare consueverit, statim longanimitate, qua mansura bona sustinentur, abjecta, implicatur et confunditur operibus carnis, quæ sunt fornicatio, immunditia, avaritia, quæ est idolorum servitus, sub qua idololatria comprehenditur, inobedienciæ scelus, contentiones etiam et dissensiones, quibus vos operarii carnis maxime totis his temporibus studuistis, qualia qui agunt, regnum Dei non consequuntur; sicque privatus gratia Dei, quæ est vita æterna, militat stipendiis peccatorum, quæ sunt mortis perpetuæ indeficientia tormenta. Sicut enim carnem spiritus magisterio virtutum et sanctorum exercitio morum ad capessendam immortalitatis stolam erudire et promovere debebat, ita caro eundem excæcatum et præfocatum demergit secum ad recipienda præmia inferorum. Hinc denique perit fides, quæ per dilectionem operatur, fortissimum argumentum futurorum bonorum, et succedit perfidia, desperationis creatrix, exstinctisque oculis rationis, quibus verum honestum et purum utile discerni solet, vivitur in servitute sensuum, ut ap-

petatur quidquid inhonestum et turpe est, quidquid damnosum ametur, et homo in honorem Dei conditus jumentis insipientibus similis redigitur in dedecus bestiale. Sine differentia namque de vitio itur in vitium, ubi etiam peccati causa fit præcedens peccatum, et assidua peccandi delectatio reprobum sensum in profundum pertrahit peccatorum, ut jam nulla videatur sibi posse fieri remissio delictorum. Tunc quod omni victima potius est, obedienciæ bonum contemnitur, ubi nimirum defuncto timore Dei, soli dominantis libidini obeditur.

CAPUT XXIII.

Confusionis tantæ baratrum, nisi major Dei misericordia perditioni vestræ subvenire dignabitur, vobis et sibi præparasse videntur, non qualescunque personæ, sed quos archiepiscopos et episcopos appellatis, quorum furor in tantum abundante iniquitate desipuit, ut non dubitarent contemnere salubres admonitiones et canonica decreta sancti viri, videlicet Gregorii VII, Romanæ sedis episcopi, et abrumpere se a visceribus apostolicæ Ecclesiæ, universorum matris. Cum enim ab eodem Gregorio pro suis criminibus canonicis rationibus urgerentur, et vel damnati vel metuentes damnari nullum sub prudenti et iasteranter agenti viro impietati suæ evadendi aditum cernerent derelinqui, involverunt eadem damnatione regem suum Henricum, quem sicut actorem hæresis suæ habuerant, ita et defensorem haberent. Crevit rabies regni Teutonici in immensum, et ultra modum peccantes, imitatores Judaicæ perfidiæ facti estis, dum obicientibus vobis his qui de parte catholicorum stabant, non sic agendum esse contra magistrum totius Ecclesiæ, summæ sedis episcopum, posthabita totius divini cultus reverentia, sæpe clamare non erubuistis: Non habemus pontificem nisi Cæsarem. Ut tamen corpus Satanæ suam integritatem obtineret, petiistis virum homicidam donari vobis, Wipertum scilicet, exarchiepiscopum Ravennatem, quem pro certis et publicatis sceleribus prius in plenaria synodo, eodem Gregorio pontifice præsidente, Romana Ecclesia condemnaverat. Discipulum vero Jesu, qui in hoc se totum impendebat ut sancta Ecclesia ad debitum honorem et necessariæ libertatis statum repararetur, quantum in vobis fuit, expellendum et crucifigendum votis et actionibus nefariis postulastis. Verum quia novit Dominus qui sunt ejus, et in omni gente elegit viros acceptabiles sibi qui eum timeant et operentur justitiam, non defuerunt eo tempore viri magni et religiosi, quibus iniquitas tanta non placuit, hodieque supersunt in eodem regno quamplurimi qui miserante Deo nondum Baal genua curvaverunt, qui præclaras dignitates pretiosiores quam salutem suam facere neglexerunt, sed cuncta quasi stercora reputantes, ut Christum lucrifacerent, ad apostolorum principem et successorem ejus Gregorium se pro defensione fidei contulerunt. Contra quem quam impie etiam secundum leges sæculi actum sit totius queque gestionem negotii, in quo decennio et eo magis in

Vita sancti papæ non sine gravi quassatione sanctæ A Ecclesiæ laboratum est, ex historia, quæ viri in illas partes illustris et apprime in eadem re pro justitia fatigati, Salseburgensis archiepiscopi esse dicitur, manifestius cognoscetur. Ex quo magis mirandum est super imprudentia tua et aliorum, qui in causa Ecclesiæ contra rationes fidei tam frequentes et inanes verborum pugnas facitis, nescientes penitus quid loquamini vel de quibus affirmetis. Si enim Scripturæ sacræ, quas duritia vestra intelligere non meretur, minus satisfaciunt vobis, et Salvatoris verba testantia non esse discipulum supra magistrum : Spiritus sancti quoque auctoritas, qua statutum est summum pontificem a nemine judicandum, et præterea concordia decretorum, quæ non solum impiis manibus vestris iudicii gladium, quo patriarcham B Christianitatis jugulare intenditis, extorserunt, sed cervicositatem vestram iugo obedientiæ ipsius modis omnibus subdiderunt : pudori saltem vestro sufficere poterant discreti viri in circuitu vestro constituti, eruditi in lege Domini, legales quoque principes Deum honorantes, postremo monachi, eremite, omnium propositorum religiosi, schisma vestrum libera detestatione impugnantes. Quod enim canones canonibus objicitis, recordis imperitiæ est, præsertim ubi res nulla ambiguitate implicita est, quo minus, ubi volueritis, vero iudicio demonstretur; ubi autem velle viribus, ubi iudicia manifesta sunt, violentorum est et de justitia desperantium. Ita namque usque in hodiernum diem duæ civitates, C quarum una est Christi, altera diaboli, a principio negotii hujus in suis civibus distinctæ manserunt, ut nulla fere civitas in tota Latinitate sit quæ non habeat hujus causæ oppositos defensores, quorum alii cum sanguinario Cain in specie coram Deo offerunt æistas exacerbationis, alteri cum Abel justo in simplici agno innocentiam veritatis. Unde est etiam quod vos ad irritandum Altissimum, et augmentum profanationis in sacrificiis vestris pro Wiperto tanquam Patre et pontifice animarum vestrarum divinam clementiam imploratis. Nos eundem hominem hæreticum, qui vivente patre et domino nostro per crucentam manum facinorosi et excommunicati regis ad obligandas obligationes in peccatis sacratissimam sedem apostolorum usurpare et polluere conatus sit, D damnatissimum exsecramur. In quo nihil medium est : aut vos, si verum dicimus, tanquam qui perniciosissime diabolum pro Christo colunt, indissimulabili condemnatione teneri; aut nos, si mentimur, intolerabili et nimis odiosa super innocentis præjudicio præsumptione seduci. Restat itaque ut, eo probato quod objicimus, aut furor et indignatio Dei vos perseverantes corripiat, aut misericordia respiciat pœnitentes. Sed, ut existamus, nullus vestrum qui ipsius patrociniū suscepistis, adeo attritæ frontis erit ut quod de invasione dicitur, audeat diffiteri, cum universus pene Romanus orbis his veluti diffamatis et publica notitia convictis attestetur. Cum igitur protervitatem vestram in hoc

validissime coarctari sentiatis, insumitis aliud suffragium evadendi, sicut fures deprehensi, qui pernegant quidquid sibi nociturum prævident, confingunt autem quidquid putaverint profuturum, mentientes illum nunquam fuisse papam, quem sancte et religiose in gremio ejusdem Ecclesiæ a puero educatum, in tempore necessitatis quando ingruentibus vitis virum plenum fide et Spiritu sancto ad suscitandos canones oportebat assumi, eadem catholica mater per celebrem electionem eorum omnium qui pro instantia temporis interesse debuerunt et potuerunt, præfecit sibi rectorem et gubernatorem omnium in Christo regeneratorum. Hunc non solum Gallicanæ Ecclesiæ, sed Teutonicæ et Hispanæ, postremo Græcæ et Latinæ sine contradictione cum debita veneratione susceperunt, et usque in præsentem diem se tantum pontificem habuisse non sine gratiarum actione reminiscuntur. Talia eos canones docuerant. Hoc Spiritus, qui a Patre procedit, columbæ suæ, quæ sine ruga et macula esse cupit, inviolabiliter servandum mandavit, ut successores illius, qui Barjona, id est *filius columbæ*, a Domino dictus est, summi pontifices haberentur, in quos sicut succedenter ejusdem apostoli semel suscepta potestas transfundebatur, ita honor ecclesiastici culminis et aliorum negotiorum pondera referrentur, nec in dandis iudiciis de apostolica dignitate quidquam adimeret vita inferior succedentis, ubi per catholicam ordinationem adessent et Spiritus sancti gratia et Petri merita præsentis. Utrum autem vos eundem receperitis aliquando summum pontificem, arguit post primam excommunicationem satisfactio regis vestri facta in Italia, quando rerum desperatione compulsus nullus vobis miseriæ exitus occurrebat præter absolutionem ipsius, quem, licet perfidis mentibus Pastorem tamen et Dominum cognovistis. De quibus plura scribere omittimus, cum in præfati viri historia de his omnibus plene lucideque digestum sit.

CAPUT XXIV.

Illud vero prætermittendum nobis nulla ratione visum est quod malignitas vestra confinxit de epistola quadam ad corrumpendos minus intelligentes in eundem sanctum Gregorium composita, et ad persuadendum, et ingerendum scelus vestrum mentibus simplicium, quasi quod agitis, ex æquitatis zelo non ex odii falsitate procedat, per diversas partes regni directa, ut indiscreti homines qui non recogitant utrum sit sicut dicitur, sed credunt ita esse quod sic scribitur, adjuvent partes vestras, et mendaciorum quæ intenditis horrore permoti inauditam crudelitatem vestram excusabilem opinentur. In qua liquidum est recte sapienti, quod vos per quorum ora pater mendacii ex propriis locutus est, ex patre diabolo estis, qui in veritate non stetit, sed talia de Christo Domini et beatorum apostolorum successore, vos dicere et scribere compulit, quæ nec verisimile est in quemlibet plebeium hominem cadere potuisse. Sed quia in toto

malignantium conventu, in quo Treveris, ut audivimus, consilium opprimendi justis habitum est, nemo illorum qui in cathedris pestilentiae sederunt, idoneus inventus est qui sciret ad increpandum innocentem et subvertendam justitiam verba componere, et ornate detrahere sermonibus veritatis, injuncta fertur esse hujus negotii cura cuidam homini grammatico Wirrico, Treverensi magistro, qui sub persona Eliphat Temanitis, Viridunensis scilicet episcopi, fraudulentis verbis et dolosa percunctatione auget dolorem sancti Job in sterquilinio mundanae tribulationis sedentis, et scaturientes vitiorum vermes de corpore Ecclesiae radentis compassionis manu et testa veritatis. Ille vero grammaticus ad exprobandum Deo viventi de Philistaeorum coetu electus, gaudens suscepit operam, atque more B scholarium rhetorum, qui in suscepto themate non attendunt quid gestum vel non gestum sit, sed in fictis causis praecuentes linguas, tantum eloquuntur quantum quilibet vel inferre injuriam, vel ipse sustinere potuerit, fecit epistolam contumeliis sanctae Ecclesiae redundantem, cui velocius respondere deliberamus, adjutorium nobis praestante ipsius gratia, cujus dono scimus discernere quid sit superbia et obedientia, quid turpitudine et castitas, quid distet a falsitate veritas, et angelus Satanæ, cum transformatur se in angelum lucis. Ita enim introductus episcopus in verbis illius epistolae amicum se simulat, ut tamen sub habitu inquirentis totum inimicorum virus effundat. Qui si verus amicus foret, non pateretur sub suo nomine sacrilegorum C blasphemias publicari, cum facile illi esset, si cura-

ret, refellere calumnias obsectorum. Sed optimus amicus maluit domini et magistri sui ficta convicia decantare, quam offendere impiorum concessum; quæ, si pie saperet, combureret debitis flammis potius, quam suscipere deleganda. Et praedictus quidem Domini servus Gregorius absconditus in abscondito faciei Dei a conturbatione vestra, et protectus in tabernaculo ejus a contradictione linguarum vestrarum, perfruitur decore domus Dei, cujus honorem et libertatem amavit, praedicavit et docuit in verbo veritatis et virtute Dei, cum praedecessore suo B. Paulo in conspectu hominum incedens armatus justitia per infamiam et bonam famam, ut seductor et verax, quasi moriens, et ecce vivit, ad horam contristatus, semper autem amodo B gaudens, et locum habitationis gloriae Dei adeptus, inebriatus ubertate gratiae ejus, et torrente voluptatis aeternae potatur, experiens cum fidei David quam magna multitudo dulcedinis tuae, Domine, quam absconditi timentibus te. Ideoque linguis vestris adhuc per terram serpentibus, benedicit Dominum, qui mirificavit misericordiam suam sibi in civitate munita superna scilicet Hierusalem, ad quam stultitiae et maledicta vestra aspirare non possunt, quia ibi praesidet veritas Patris, quae de loco sancto suo prodit omnes qui loquuntur mendacium; propugnatores vero aequitatis et defensores Christianismi sui indubitanter animat, ut confidant, quia ipse vicit mundum. Quoniam et si differt, non deficit, sed praesens auxilium omnipotentiae suae semper illis communicat, quibus dicitur: C *Ecce ego vobiscum sum in consummationem saeculi.*

ANNO DOMINI MC

PAULUS

S. PETRI CARNOTENSIS MONACHUS

NOTITIA HISTORICA

(*Histoire littéraire de la France*, t. VIII: p. 254.)

Paulus fuit monachus in Sancto-Petro in Vallibus ad Chartres et testatur se habuisse vitam cum Ardfaste, seu Arefaste, domino normanno, viro integro, bono consilio et eloquio, quem Ricardus II, dux Normanniae, saepe adhibuit in negotiis, apud regem Franciae et alios principes. Nos per haec de quibus incipit historia auctoris. Hoc fuit in 1022 quod Arefaste invenit hanc speciem manichaeorum qui sunt facti celeberrimi in historia (MAB. An. l. LV, n. 2); et post concilium Orléans, tenentem ad hunc subjectum, se recessit ad abbatiam Sancto-Petro, ubi suscepit professionem monasticam, et vivebat adhuc in

D 1029 (*ibid.*, l. LVI, n. 56). Paulus, qui ibi erat jam monachus, potuit per consequens esse natus post primas annos de hoc saeculo, et non moriturus nisi multo tempore post, sicut patet ex sequenti.

Erant homo ingeniosus, merito, fortis studiosus, qui se dedit occupationi peculiari conservandi ad posteritatem monumenta historica quae inveniret, cum eventibus de suo saeculo, praecipue illis qui respiciunt monasterium et urbem Chartres, quae erat potestabiliter locus natalis. Sinceritas, sinceritas et bona fides ei mererentur fiduciam abbatum.